PATVIRTINTA
Nacionalinės švietimo agentūros direktoriaus
2025 m. birželio 19 d. įsakymu Nr. VK-630

2025 M. PAGRINDINĖS SESIJOS FILOSOFIJOS VALSTYBINIO BRANDOS EGZAMINO ANTROS DALIES KANDIDATŲ DARBŲ VERTINIMO INSTRUKCIJA

I DALIS (40 taškų)

Kandidatas atsakymus į 1–6 klausimus **gali suformuluoti savais žodžiais**. Ar atsakymų turinys yra teisingas, sprendžia egzamino užduoties vertintojai.

Kl. nr.	Teisingas atsakymas	Taškai	Pastabos
1		7	
1.1	*Galimi atsakymai:* • Priežastingumas kyla iš žmogaus **įpročio**, o ne iš dviejų reiškinių objektyvaus ryšio. • Nėra jokio būtino dėsnio, pagal kurį **priežastis** turi sukelti atitinkamą **padarinį**. • **Indukcijos** problema – tai, kas įvyko praeityje, nebūtinai turi įvykti ateityje. • Reiškiniai yra susiejami žmogaus **vaizduotėje**, tačiau neturi nieko bendro tikrovėje. • Jokio ryšio tarp įvykių nėra, tačiau žmogus linkęs tą ryšį nujausti. • Negalima (empiriškai) patirti / pajausti priežastingumo.	1	*Taškas* skiriamas, kai pateiktas teisingas atsakymas.
1.2	*Empirizmas* – filosofinė kryptis, teigianti, kad visas pažinimas kyla iš **patirties** ir **jutiminio** suvokimo. *Filosofas:* *Galimi atsakymai:* • Džonas Lokas (*John Locke*) • Džordžas Berklis (*George Berkeley*) • Fransis Beikonas (*Francis Bacon*) • Tomas Hobsas (*Thomas Hobbes*) • Aristotelis *Galimi ir kiti teisingi atsakymai.*	2	*Taškas* skiriamas, kai pateiktas vienas teisingas atsakymas. *2 taškai* skiriami, kai pateikti du teisingi atsakymai.
1.3	Kai vienas biliardo kamuoliukas atsitrenkia į kitą, nėra jokios priežasties, dėl kurios antrasis kamuoliukas turėtų pajudėti. / Įprotis sukuria įspūdį, kad pirmasis kamuoliukas sukėlė antrojo judėjimą. *Galimi ir kiti teisingi atsakymai.*	1	*Taškas* skiriamas, kai pateiktas teisingas atsakymas.
1.4	*Galimi atsakymai:* • Filosofiniai samprotavimai yra griežti / analitiniai / logiški, o kasdienio gyvenimo samprotavimai susiję su įpročiais / įsitikinimais / prietarais. • Filosofiniai samprotavimai yra sudėtingesni / problemiškesni, o kasdienio gyvenimo samprotavimai yra savaime suprantami. • Filosofiniuose samprotavimuose yra svarbūs klausimai ir nebūtina prieiti prie galutinio atsakymo, o kasdieniai samprotavimai turi aiškius atsakymus. *Galimi ir kiti teisingi atsakymai.*	1	*Taškas* skiriamas, kai pateiktas teisingas atsakymas.

Kl. nr.	Teisingas atsakymas	Taškai	Pastabos
1.5	*Paaiškinimas:* *Galimi atsakymai:* • Vaizduotė formuoja tikrovės supratimą, nes sukuria nesusijusių įvykių priežastingumo ryšius. • Žmogus suvokia tikrovę per priežastingumo įprotį, kurį formuoja vaizduotė. • Vaizduotė sukuria priežastingumo idėją, kuri neegzistuoja tikrovėje. • Vaizduotė lemia, kad visi tikrovę suprantame skirtingai, turime skirtingas asociacijas, todėl nėra objektyvumo. • Negalime turėti idėjos kažko, kas niekada nepasirodė mūsų išoriniams jutimams ar vidiniam jausmui. Tačiau mūsų vaizduotė susieja kelias, patirtimi įgytas, idėjas į vieną ir gauna naują. *Pavyzdys:* *Galimi atsakymai:* • Jei kiekvieną rytą pateka saulė, tai vaizduotė sukuria įspūdį, kad saulė būtinai pakils ir kitą rytą. • Kai žmogus, suvalgęs tam tikro maisto, netrukus suserga, tai vaizduotė sukuria įspūdį, kad sirgimo priežastis yra maistas. *Galimi ir kiti teisingi atsakymai*.	2	*Taškas* skiriamas, kai pateiktas vienas teisingas atsakymas. *2 taškai* skiriami, kai pateikti du teisingi atsakymai.
2		7	
2.1	*Galimi atsakymai:* • Prigimtis žmogui suteikė skausmą kaip nuolatinį veiklos akstiną, dėl kurio žmogus yra nuolat verčiamas siekti ko nors geresnio. • Įmanoma pasiekti tik palyginamąjį pasitenkinimą, kai žmogus lygina save su kitais žmonėmis arba su pačiu savimi. • Absoliutus pasitenkinimas prieštarauja žmogaus prigimčiai, kaip gyvūnui širdies sustojimas reiškia mirtį.	1	*Taškas* skiriamas, kai pateiktas teisingas atsakymas.
2.2	*Teorija:* *Galimi atsakymai:* • Deontologija. • Kategorinio imperatyvo etika. • Moralės metafizika. • Pareigos etika. *Principas:* *Galimi atsakymai:* • Moralus elgesys atliekamas iš **pareigos**, neatsižvelgiant į **pasekmes**. • **Kategorinis imperatyvas**: elkis taip, kad tavo valios maksima virstų visuotine įstatymų leidybos taisykle. • Elkis su kitu taip, kad jis būtų tikslas, o ne priemonė. *Galimi ir kiti teisingi atsakymai*.	2	*Taškas* skiriamas, kai pateiktas vienas teisingas atsakymas. *2 taškai* skiriami, kai pateikti du teisingi atsakymai.
2.3	*Galimi atsakymai:* • Žmogus, kuris neskaito knygų, yra patenkintas savo	1	*Taškas* skiriamas, kai pateiktas teisingas atsakymas.

Kl. nr.	Teisingas atsakymas	Taškai	Pastabos
	ribotomis žiniomis. • Vartotojišką gyvenimo būdą propaguojantis asmuo, kuris laimingai gyvena šia diena. • Pasyviai televiziją žiūrintis žmogus, kuris nieko nesiekia ir nieko nenori. *Galimi ir kiti teisingi atsakymai*.		
2.4	*Galimi atsakymai:* • Todėl, kad žmogus dėl skausmo nuolat siekia judėti pirmyn ir progresuoti. • Skausmas yra būtinas žmogui tobulėti, nes be jo gyvenimas taptų tuščias ir nuobodus. *Galimi ir kiti teisingi atsakymai*.	1	*Taškas* skiriamas, kai pateiktas teisingas atsakymas.
2.5	*Principas:* *Galimi atsakymai:* • Malonumas. • Skausmo išvengimas. *Paaiškinimas:* *Galimi atsakymai:* • Visiškas pasitenkinimas prieštarauja žmogaus prigimčiai, o hedonizmo siekiamybė yra pasitenkinimas. • Skausmas yra žmogiškosios veiklos pagrindas, o hedonizmas skausmą laiko vengtinu dalyku. • Žmogaus tikslas nėra malonumas, o nuolatinis siekis progresuoti ir tobulėti. *Galimi ir kiti teisingi atsakymai*.	2	*Taškas* skiriamas, kai pateiktas vienas teisingas atsakymas. *2 taškai* skiriami, kai pateikti du teisingi atsakymai.
3		6	
3.1	*Galimi atsakymai:* • Sutinku, nes šiandien pateikiama informacija neturi sąsajos su kasdieniu gyvenimu / neatspindi šiandienos aktualijų. • Nesutinku, nes didelis kiekis informacijos padeda žmonėms geriau suprasti pasaulį / mokytis įvairių dalykų / sužinoti naujų dalykų. *Galimi ir kiti teisingi atsakymai*.	1	*Taškas* skiriamas, kai pateiktas teisingas atsakymas.
3.2	*Galimi atsakymai:* • Informacija yra tik techninis instrumentas, kuris perduoda duomenis, todėl pats savaime neturi jokios prasmės. • Kuo daugiau informacijos, tuo sunkiau atrasti prasmę, nes žmonės pasimeta dideliame duomenų sraute. *Galimi ir kiti teisingi atsakymai.*	1	*Taškas* skiriamas, kai pateiktas teisingas atsakymas.
3.3	*Galimi atsakymai:* • Ar medijose sąmoningai iškreipiama tikrovė? • Ar medijos riboja žmonių laisvę reikšti savo nuomonę? • Ar milžiniškas informacijos srautas mažina žmonių gebėjimą kritiškai mąstyti?	1	*Taškas* skiriamas, kai pateiktas teisingas atsakymas.

Kl. nr.	Teisingas atsakymas	Taškai	Pastabos
	• Kas turėtų būti atsakingas už netikros, melagingos ar klaidinančios informacijos plitimą medijose? • Kaip informacijos srautas susijęs su prasme? • Kokią įtaką informacijos srautas daro vertybėms? *Galimi ir kiti teisingi atsakymai.*		
3.4	*Galimi atsakymai:* • Skaitmeninėse technologijose informacija gali būti mažiau prasminga nei knygose. • Skaitmeninėse technologijose informacija yra vartojama greitai ir paviršutiniškai, o knygos skatina lėtesnį ir gilesnį supratimą. • Skaitmeninės technologijos leidžia apdoroti didesnį kiekį informacijos nei knygos. • Skaitmeninėmis technologijomis informacija yra kur kas dažniau iškreipiama nei knygose. • Aprašoma „šaltų“ ir „karštų“ medijų skirtis. • Skaitmeninės technologijos palieka mažiau vietos vaizduotei, skaitant knygas, vaizduotės reikia kur kas daugiau. • Skaitmeninėmis technologijomis kur kas dažniau diegiama primestinė nuomonė. • Skaitmeninėse technologijose informacija nuolat kinta, o knygose ne. *Galimi ir kiti teisingi atsakymai.*	1	*Taškas* skiriamas, kai pateiktas teisingas atsakymas.
3.5	*Mokinys turi pasirinkti vieną iš daugybės galimų medijų ir argumentuotai paaiškinti.* *Pavyzdžiui:* *Medija* – socialiniai tinklai / išmanieji įrenginiai / laikraštis / telefonas / knyga / žiniasklaida / išmanieji telefonai / dirbtinis intelektas / kompiuteris / „TikTok“ / „Instagram“ / televizija / internetas / GPS sistema / paveikslas / spauda / automobilis / žinios. *Technopesimizmas* – priklausomybė nuo ekranų / mažesnis pasitikėjimas savimi / skaitmeninės patyčios / daug beprasmio turinio. *Technooptimizmas* – greitas susisiekimas / bendruomeniškumo jausmas / dalijimasis išgyvenimais / daug įvairaus turinio. *Galimi ir kiti teisingi atsakymai*.	2	*Taškas* skiriamas, kai pateiktas vienas teisingas atsakymas. *2 taškai* skiriami, kai pateikti du teisingi atsakymai.
4		6	
4.1	*Galimi atsakymai:* • Turi sutapti, nes valdovo įvaizdis yra įtvirtinamas ir palaikomas tik realiais valdovo veiksmais / neįmanoma garsėti gerumu, iš tikro nedarant jokių gerų darbų. • Neturi sutapti, nes valdovo įvaizdis yra palaikomas žmonių nuomonės apie valdovą, o ne faktinės valdovo būties. / Žmonių nuomonės gali neatitikti, o dažnai ir neatitinka faktinių valdovo poelgių.	1	*Taškas* skiriamas, kai pateiktas teisingas atsakymas.

Kl. nr.	Teisingas atsakymas	Taškai	Pastabos
	Galimi ir kiti teisingi atsakymai.		
4.2	*Galimi atsakymai:* • Valdovo gailestingumas padaro jį priklausomą nuo kitų žmonių dėkingumo / valios. • Per daug gailestingas valdovas praranda galimybes iš tiesų valdyti, nes jis elgiasi tik taip, kaip iš jo yra tikimasi / reikalaujama. • Valdovo gailestingumas sukelia netvarką valstybėje. *Galimi ir kiti teisingi atsakymai*.	1	*Taškas* skiriamas, kai pateiktas teisingas atsakymas.
4.3	*Paaiškinimas:* *Galimi atsakymai:* • Socialinė utopija – tai **idealios** visuomenės vizija, kurioje egzistuoja **tobulai** teisinga, **harmoninga** ir **laiminga** žmonių bendruomenė. • Tai yra teorinis modelis, vaizduojantis **tobulą** socialinę santvarką, kurioje kiekvienas individas turi **lygias** galimybes, o visuomenės organizacija užtikrina bendrą **laimę**, teisingumą ir darnų sugyvenimą, be konfliktų, skurdo ir neteisybės. *Filosofas:* *Galimi atsakymai:* • Karlas Marksas (*Karl Marx*) • Frydrichas Engelsas (*Friedrich Engels*) • Tomas Moras (*Thomas More*) • Tomazas Kampanela (*Tommaso Campanella*) • Žanas Žakas Ruso (*Jean-Jacques Rousseau*) • Platonas • Džeremis Bentamas (*Jeremy Bentham*) • Džonas Lokas (*John Locke*) • Fransis Beikonas (*Francis Bacon*) *Galimi ir kiti teisingi atsakymai*.	2	*Taškas* skiriamas, kai pateiktas vienas teisingas atsakymas. *2 taškai* skiriami, kai pateikti du teisingi atsakymai.
4.4	*Galimi atsakymai:* • Teisė į politinę valdžią yra pagrindžiama valdovo valia. • Politinė valdžia yra pagrindžiama valdovo gebėjimu savarankiškai priimti politinius sprendimus. *Galimi ir kiti teisingi atsakymai*.	1	*Taškas* skiriamas, kai pateiktas teisingas atsakymas.
4.5	*Galimi atsakymai:* • Išmintinga yra priklausyti tik nuo patikimų dalykų, o kiti žmonės nėra tokie patikimi, koks sau gali būti pats valdovas. • Valdovas turėtų būti savanaudiškas, todėl naudingiau yra daryti tai, ką nori pats, o ne tai, ko iš valdovo tikisi kiti. *Galimi ir kiti teisingi atsakymai*.	1	*Taškas* skiriamas, kai pateiktas teisingas atsakymas.
5		6	

Kl. nr.	Teisingas atsakymas	Taškai	Pastabos
5.1	Dialektika.	1	*Taškas* skiriamas, kai pateiktas teisingas atsakymas.
5.2	*Galimi atsakymai:* • *Iliustracijų numeriai:* 1 ir 3. *Problema:* Ar meno kūrinys turi vertę tik tada, kai jis yra vizualiai gražus? • *Iliustracijų numeriai:* 1 ir 2. *Problema:* Ar svarbiau, kad menas būtų pritaikomas / panaudojamas, ar tik lepintų akį? • *Iliustracijų numeriai:* 2 ir 3. *Problema:* Ar meno kūrinyje privalo būti gilesnė prasmė, ar pakanka tik jausmo išraiškos? *Galimi ir kiti teisingi atsakymai*.	2	*Taškas* skiriamas, kai pateiktas vienas teisingas atsakymas. *2 taškai* skiriami, kai pateikti du teisingi atsakymai.
5.3	*Galimi atsakymai:* • Meninės kūrybos laisvė yra ribojama meno kūrinio medžiagiškumo: kuo kūrinys labiau pabrėžia medžiagą, iš kurios jis yra padarytas, tuo jo meninė vertė yra menkesnė. • Menininko laisvė kurti meno kūrinius priklauso nuo Dvasios savirealizacijos galimybių. *Galimi ir kiti teisingi atsakymai*.	1	*Taškas* skiriamas, kai pateiktas teisingas atsakymas.
5.4	*Galimi atsakymai:* • Poeziją. • Muziką. • Literatūrą.	1	*Taškas* skiriamas, kai pateiktas teisingas atsakymas.
5.5	*Galimi atsakymai:* • Dvasia iš pradžių save įkūnija architektūroje, kaip labiausiai jai svetimame pavidale, tada – vaizduojamuosiuose menuose ir, galiausiai, muzikoje ir poezijoje. • Dvasia dialektiniais virsmais atsiskleidžia per skirtingas meno formas, pradėdama nuo tų, kuriose ji yra labiausiai su savimi susvetimėjusi, ir baigdama tomis, kurios jos esmei yra artimiausios. *Galimi ir kiti teisingi atsakymai.*	1	*Taškas* skiriamas, kai pateiktas teisingas atsakymas.
6		8	
6.1	*Galimi atsakymai:* • Universalijos – tai **bendrinės sąvokos** arba idėjos, kurios apibūdina grupę panašių objektų. • Tai sąvoka, apibūdinanti bendrąsias idėjas, gimines, rūšis.	1	*Taškas* skiriamas, kai pateiktas teisingas atsakymas.
6.2	*Filosofas:* Aristotelis. *Argumentas:* T. Akviniečiui atrodo, kad idėjos neturi savarankiškos egzistencijos, kuri yra atskira nuo specifinių pavyzdžių.	2	*Taškas* skiriamas, kai pateiktas vienas teisingas atsakymas. *2 taškai* skiriami, kai pateikti du teisingi atsakymai.

Kl. nr.	Teisingas atsakymas	Taškai	Pastabos
6.3	*Įrodymas:* *Galimi atsakymai:* • Teleologinis Dievo buvimo įrodymas. • Aukščiausiojo valdytojo įrodymas. • „Protingo sumanymo“ argumentas. • Įrodymas, remiantis pasaulio sąranga. *Paaiškinimas:* *Galimi atsakymai:* • Dievas privalo egzistuoti, nes pasaulyje egzistuoja tvarka ir ji yra įmanoma, tik esant aukščiausiajam protui – Dievui. • Kadangi pasaulis atrodo esąs suorganizuotas – turėjo būti šią protingą sąrangą nustatęs begalinis protas. Jį mes vadiname Dievu. *Galimi ir kiti teisingi atsakymai.*	2	*Taškas* skiriamas, kai pateiktas vienas teisingas atsakymas. *2 taškai* skiriami, kai pateikti du teisingi atsakymai.
6.4	*Filosofas ir pasaulio pradas:* *Galimi atsakymai:* • Talis, vanduo. • Herakleitas, ugnis.	1	*Taškas* skiriamas, kai pateiktas teisingas atsakymas.
6.5	*Galimi atsakymai:* • *Teiginys:* „O kadangi pasaulio suorganizavimą priskiriame Dievui...“ / „Iš Anaksagoro pažiūros negalime ko nors išsamprotauti apie bekūnes substancijas, vadinamas angelais, kurie yra žemesni už Dievą ir aukštesni už kūniškas prigimtis.“ *Paaiškinimas:* Teiginys yra religinis, nes nekritiškai (nekvestionuodamas ir neargumentuodamas) priima Dievo / angelų buvimą kaip duotą faktą. • *Teiginys:* Teiginys, kad pasaulio suorganizavimą priskiriame Dievui. / Teiginys, kad egzistuoja angelai. *Paaiškinimas:* Teiginys yra religinis, nes jis labiau remiasi tikėjimu nei filosofine analize. *Galimi ir kiti teisingi atsakymai.*	2	*Taškas* skiriamas, kai pateiktas vienas teisingas atsakymas. *2 taškai* skiriami, kai pateikti du teisingi atsakymai.

II DALIS (20 taškų)

SAMPROTAUJAMOJO POBŪDŽIO TEKSTO KŪRIMAS (FILOSOFINĖ ESĖ)

Tema:

„Žmogus yra ne tik toks, kokį pats save suvokia, bet ir toks, koks nori būti [...], kuo jis pats save padaro.“

Žanas Polis Sartras (*Jean-Paul Sartre*)

VERTINIMO KRITERIJAI

Kriterijai	4 taškai	3 taškai	2 taškai	1 taškas
Problemos (ginamos tezės) formulavimas (0–2)	–	–	Problema (ginama tezė) suformuluota teiginio arba klausimo forma, išsiskiria originalumu, nėra šabloniška.	Problema (ginama tezė) suformuluota teiginio arba klausimo forma, tačiau formuluotė neišsiskiria savo originalumu, yra šabloniška.
Esė struktūra (įvadas, dėstymas) (0–4)	Įvade glaustai apibrėžiamas į analizuojamą problemą įvedantis kontekstas (1–2 sakiniai), suformuluojama problema, aptariama esė struktūra. Dėstyme laikomasi įvade nurodytos struktūros.	Įvade glaustai apibrėžiamas į analizuojamą problemą įvedantis kontekstas (1–2 sakiniai), suformuluojama problema, aptariama esė struktūra, tačiau pasitaiko nežymių klaidų, bet jos neiškreipia pagrindinės minties.	Įvade suformuluojama problema, aptariama esė struktūra, tačiau nėra apibrėžiamas kontekstas. Dėstyme nesilaikoma įvade nurodytos struktūros.	Įvade neapibrėžiamas kontekstas, netiksliai suformuluojama problema. Esė struktūra pateikiama neaiškiai (arba problemos formuluotė visiškai nepapildoma kontekstu ar aiškiu esė struktūros pateikimu).
Filosofinių koncepcijų išmanymas ir gebėjimas jas interpretuoti, atsižvelgiant į suformuluotą problemą (0–4)	Pateikiamos bent dvi nagrinėjamos temos požiūriu svarbiausios filosofinės koncepcijos (ar filosofijos kryptys), gebama jomis originaliai pasiremti, sprendžiant suformuluotą problemą, atskleidžiamas platesnis filosofinis suvokimas, mąstymas, filosofinis žodynas.	Pateikiamos bent dvi nagrinėjamos temos požiūriu svarbiausios filosofinės koncepcijos (ar filosofijos kryptys), gebama jomis pasiremti, sprendžiant suformuluotą problemą.	Pateikiama tik viena nagrinėjamos temos požiūriu svarbi filosofinė koncepcija (ar filosofijos kryptis), gebama ja be klaidų pasiremti, sprendžiant suformuluotą problemą.	Žinoma tik viena nagrinėjamos temos požiūriu svarbi filosofinė koncepcija (ar filosofijos kryptis), tačiau ji neišplėtojama.
Argumentavimo aiškumas ir originalumas (0–3)	–	Formuluojami argumentai pateikiami atskirose pastraipose. Argumentai aiškūs, logiškai pagrįsti.	Formuluojami argumentai pateikiami atskirose pastraipose. Argumentuose pasitaiko nežymių	Formuluojami argumentai pateikiami atskirose pastraipose. Formuluojant argumentus, trūksta

		Dėstomos mintys yra originalios (analizuojama problema apžvelgiama iš įvairių filosofinių perspektyvų).	klaidų. Dėstomos mintys yra originalios (analizuojama problema apžvelgiama iš įvairių filosofinių perspektyvų). Pasitaiko tuščiažodžiavimo, bet tai neiškreipia minties.	aiškumo. Dėstant mintis, nesistengiama apžvelgti analizuojamos problemos iš įvairių filosofinių perspektyvų. Daug tuščiažodžiavimo.
Išvadų formulavimas (0–2)	–	–	Išvados išsamios ir logiškai išplaukia iš dėstymo pagrindinėje esė dalyje, jos suformuluotos glaustai ir aiškiai.	Išvadų turinys tik iš dalies atitinka esė pagrindinės dalies turinį, o jų formuluotės nepakankamai tikslios.
Šaltinių naudojimas (0–3)	–	Rašant filosofinę esė, naudojamasi bent dviem pateiktais šaltiniais, teisingai cituojama, interpretuojama.	Rašant filosofinę esė, naudojamasi vienu–dviem pateiktais šaltiniais, cituojant, interpretuojant pasitaiko klaidų (1–2 klaidos).	Rašant filosofinę esė, naudojamasi tik vienu šaltiniu, cituojant, interpretuojant pasitaiko daugiau nei 2 klaidos.
Kalba (0–2)	–	–	Filosofinė esė parašyta sklandžia kalba, nėra gramatikos, kalbos kultūros klaidų.	Filosofinė esė parašyta sklandžia kalba, tačiau pasitaiko gramatikos, kalbos kultūros klaidų.